

УДК 332.1:330.322 (477)
<https://doi.org/10.30838/EP.200.131-135>

Бабух І.Б.
кандидат економічних наук
Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича
Babukh Iona
PhD in Economic Sc.
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
<https://orcid.org/0000-0001-8274-5716>

ТЕОРЕТИЧНІ Й ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

У статті досліджено інвестиційну привабливість регіонів України, зокрема проаналізовано ключові чинники, що визначають інвестиційний клімат, з акцентом на економічні, соціальні й інституційні аспекти. Розкрито теоретичні підходи до оцінки інвестиційної привабливості, вивчено застосування інтегральних показників і рейтингових моделей для комплексної оцінки регіонального потенціалу. Зроблено акцент на необхідності формування уніфікованої методології оцінки, що враховує різноманітні фактори впливу. Особливу увагу приділено стратегічному прогнозуванню та ролі інфраструктурних відновлень у підвищенні інвестиційної привабливості на регіональному рівні. У статті також акцентовано на важливості розробки політики залучення інвестицій, що забезпечить сталий розвиток регіонів України у перспективі.

Ключові слова: регіон, інвестиційна привабливість, регіональна економіка, інвестиційний потенціал, інвестування, інвестиційний капітал, інвестиційна активність.

THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF UKRAINIAN REGIONS

The article analyzes the investment attractiveness of Ukraine's regions, in particular, theoretical approaches and practical aspects of its assessment in the context of current economic and political conditions. The article analyzes the key factors that determine the investment climate at the local level, including economic, social and institutional factors that directly affect the attraction of investments to the regions. The author emphasizes the need for an integrated approach to assessing investment attractiveness, which includes not only economic indicators, but also social, environmental and institutional aspects that shape the overall competitiveness of territories.

The article investigates the use of integrated indicators and rating methods that allow a comprehensive assessment of various aspects affecting investment attractiveness, including the level of infrastructure development, access to natural and labor resources, as well as the legal and political situation in the regions. It is shown the importance of analyzing the relationship between macroeconomic indicators at the national level and the specific characteristics of each region for effective forecasting of the results of investment processes.

Another crucial aspect of the study is the emphasis on the need to create a unified methodological platform for assessing investment attractiveness, which will help to increase transparency and efficiency of investment decision-making at the regional level. The article considers the current problems that limit investment activity in Ukraine, in particular, the instability of the economic situation, low level of infrastructure and social barriers. The article highlights the importance of rebuilding infrastructure, stable development of the legal framework, and creating a favorable business environment for attracting investment. It offers recommendations for improving the policy of attracting investment at the regional level, in particular, the development of investment strategies that would promote sustainable economic development and ensure the competitiveness of Ukrainian regions at the national and international levels.

Keywords: region, investment attractiveness, regional economy, investment potential, investment, investment capital, investment activity.

JEL classification: M31, R15

Постановка проблеми. У сучасних умовах війни ключовим завданням для національної економіки та державної влади України є ефективне управління трансформаційними процесами, що відбуваються в економічній системі. Водночас особливої ваги набуває

питання стратегічного прогнозування та моделювання напрямів подальшої розбудови соціально-економічної сфери держави. У цьому контексті пріоритетним вектором виступає розвиток регіонів і зміцнення їх економічного потенціалу. Адже глобальні тенденції

економічного зростання все більшою мірою зміщують акценти на регіональний рівень, який поступово перетворюється не лише на локомотиви економічного поступу, а й на осередки прийняття ключових управлінських рішень. Саме регіональний рівень, з огляду на зазначене, має стати основною рушійною силою виведення національної економіки України з кризового стану.

При цьому безумовно одним із найважливіших чинників економічного розвитку є інвестиції й інновації, які на регіональному рівні в Україні ще не отримали належного розвитку. Зниження ділової активності багатьох суб'єктів господарювання, а також обмеження можливостей бюджетів усіх рівнів негативно впливають на інвестиційний клімат в регіонах, що, в свою чергу, знижує їх інвестиційну привабливість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед значущих наукових публікацій, що досліджують інвестиційну привабливість регіонів, заслуговують на увагу роботи таких українських дослідників, як О. В. Бурділо [12], В. М. Геєць [3], М. О. Кизима, І. Г. Мансуров [8], М. А. Хвесик [10], Ю. О. Швец [12] та інших. Однак, попри великий обсяг проведених досліджень, до цього часу не сформовано єдиної, узгодженої системи теоретичних підходів і методичних засад, що стосуються інвестиційної привабливості регіонів, яка могла б стати основою для сталого економічного розвитку. Залишається актуальним питання пошуку нових підходів до підвищення інвестиційної привабливості та оцінки умов, що сприяють ефективному здійсненню інвестиційних процесів на місцевому рівні. Немає достатньої уваги до комплексного аналізу взаємозв'язків між економічними, соціальними та інституційними факторами, що визначають успішність інвестиційної діяльності в окремих регіонах. Також недостатньо досліджено, яким чином можна інтегрувати різноманітні індикатори для оцінки інвестиційної привабливості, зокрема в контексті мінливих економічних і політичних умов.

Метою статті є дослідження інвестиційної привабливості регіонів України, аналіз факторів, що впливають на інвестиційний клімат, розробка підходів до оцінки та підвищення цієї привабливості через стратегічне прогнозування і моделювання, а також формулювання рекомендацій щодо вдосконалення політики залучення інвестицій на місцевому рівні для сталого економічного зростання регіонів.

Виклад основних результатів дослідження. Інвестиційна привабливість в теоретичному сенсі, і в практичних аспектах визначається як фундаментальна базова умова формування сприятливого інвестиційного клімату, який, в свою чергу, і є в значній мірі не просто чинником, а рушійною силою розвитку регіональної економіки. Вітчизняна наука пропонує багато прикладів всебічного аналізу інвестиційної привабливості регіонів. Однак, незважаючи на значну кількість досліджень, на сьогодні не існує єдиної загально визначеної теоретичної концепції, яка б чітко визначала всі аспекти цієї економічної категорії.

Інвестиційну привабливість регіону часто

розглядають як ступінь відповідності регіональної економіки та діяльності політичних структур основним цілям інвесторів. Це означає забезпечення безперешкодного отримання прибутків, ліквідності інвестицій та мінімізації ризиків. Крім того, інвестиційну привабливість часто визначають через здатність регіону задовольняти різноманітні вимоги та інтереси інвесторів, що стосуються умов для розвитку бізнесу та економічної діяльності в конкретній території.

Багато експертів визначають інвестиційну привабливість як конкретне становище регіону на певному етапі розвитку, зокрема враховуючи рівень інвестиційної активності. В цьому контексті інвестиційна привабливість регіону є не лише характеристикою поточного стану, а й аналітичною моделлю, що поєднує кількісні й якісні показники. Ці показники дозволяють здійснити комплексну оцінку як зовнішнього середовища для регіону, так і його внутрішнього позиціонування в межах національної економіки [1; 2; 6].

Ціла група українських вчених, зокрема С. Іщук та Т. Кулініч та Н. Макарій визначають інвестиційну привабливість як інтегральну систему показників, що дозволяє оцінити потенціал регіону для залучення інвестицій. Вони пропонують використовувати інтегральний показник, який об'єднує різноманітні критерії, що визначають доцільність інвестування в конкретний об'єкт чи територію. Це дає змогу комплексно оцінити не лише економічні, але й соціальні, інституційні й екологічні фактори, що впливають на інвестиційну привабливість. Вчені виокремлюють сукупність параметрів і характеристик, що є властивими кожному регіону, і які забезпечують можливість ефективної взаємодії з інвесторами. Такий підхід дозволяє зберегти баланс між інтересами інвесторів і потребами місцевого розвитку, створюючи умови для довгострокових і взаємовигідних партнерств [5; 7]. Розробка та застосування цих показників дають змогу більш точно прогнозувати результати інвестиційних процесів та підвищувати привабливість територій для зовнішніх і внутрішніх інвесторів.

Дослідники Г.В. Сидор та Г.І. Давидовська підкреслюють, що інвестиційна привабливість окремого регіону формується під дією факторів як на національному, так і на регіональному рівнях. Фактори національного рівня характеризують загальне інвестиційне середовище країни, зокрема економічну стабільність, політичну ситуацію, законодавчі ініціативи, рівень розвитку інфраструктури та доступ до фінансових ресурсів. Ці фактори створюють загальні умови для інвестиційної діяльності на рівні країни та визначають загальну привабливість України для інвесторів. Натомість регіональні фактори є специфічними для кожного окремого міста чи області і включають в себе економічні, соціальні й інфраструктурні характеристики, що безпосередньо впливають на здатність конкретного регіону залучати інвестиції. Це можуть бути рівень розвитку промисловості, наявність кваліфікованої робочої сили, доступ до природних ресурсів, інвестиційні інфраструктурні об'єкти, а також рівень розвитку місцевих органів влади, що може сприяти або заважати

реалізації інвестиційних проектів [11].

У взаємодії цих двох груп факторів формується загальна інвестиційна привабливість регіону, що визначає його конкурентоспроможність на національному і міжнародному рівнях. Системний підхід до оцінки й оптимізації цих факторів є важливим для створення сприятливих умов для розвитку інвестиційної діяльності на місцевому рівні та забезпечення сталого економічного зростання.

А. Дука зазначає, що інвестиційна привабливість на регіональному рівні має чітко виражену особливість, що, в першу чергу, пов'язана з особливостями формування потенціалів кожної конкретної території, розташуванням транспортних магістралей та агрокліматичними умовами [4].

У теоретичному сенсі поняття «інвестиційна привабливість» залишається суперечливим, оскільки його трактування різняться не лише серед аналітиків, але й серед практиків, учасників інвестиційного процесу. Кожен з них вносить свої уявлення та розуміння цього терміну, визначаючи інвестиційну привабливість через призму власного досвіду, потреб і інтересів.

Серед чинників, що визначають інвестиційну привабливість, науковці приділяють увагу як перевагам і недолікам конкретного об'єкта інвестування чи території, так і класифікації цих чинників за їхнім впливом – на позитивні та негативні. До позитивних регіональних чинників традиційно відносять вигідне географічне розташування, наявність природно-ресурсного потенціалу, розвинену транспортну та виробничу інфраструктуру, а також високий рівень трудових ресурсів. Натомість серед негативних чинників часто виокремлюють політичну та економічну нестабільність, корупцію, надмірну зарегульованість підприємницької діяльності, слабкий розвиток інституційного середовища, а також відсутність системного стратегічного бачення щодо залучення інвестицій на державному чи регіональному рівні.

Позитивний вплив на інвестиційний імідж регіонів справляють задекларований на вищому державному рівні курс на європейську інтеграцію, реалізація урядових програм підтримки інвесторів, створення індустріальних парків та зон пріоритетного розвитку. Водночас інституційна нестабільність, непрозорість

законодавства, вибірковість у правозастосуванні, а також зловживання з боку окремих представників державних органів суттєво знижують інвестиційну привабливість як країни в цілому, так і її окремих регіонів. Відповідно саме комплексний аналіз і об'єктивна оцінка співвідношення позитивних і негативних чинників є ключовими для формування ефективної регіональної політики в сфері інвестицій та забезпечення конкурентоспроможності територій на національному й міжнародному рівнях.

Варто особливо підкреслити, що на рівень інвестиційної привабливості регіонів істотний вплив мають такі чинники, як доступ суб'єктів господарювання до фінансових ресурсів, умови ведення бізнесу, податкове та валютне регулювання, рівень професійної підготовки робочої сили, а також наявність бюрократичних бар'єрів. Для комплексного розуміння рівня та якості інвестиційної привабливості певної території зазвичай проводиться системна оцінка, в межах якої ідентифікуються ключові проблеми, що ускладнюють процес залучення інвестиційного капіталу.

Особливу увагу інвестори приділяють аналізу ризиків, пов'язаних з інвестуванням, зокрема в контексті довгострокових проектів, адже ефективна диверсифікація ризиків є важливою передумовою для прийняття стратегічних інвестиційних рішень. У зв'язку з цим, одне з основоположних завдань потенційного інвестора полягає в обґрунтуванні доцільності реалізації інвестиційного проекту на конкретній території з урахуванням її ресурсного, економічного, інституційного й соціального потенціалу. У цьому контексті важливо розробляти інтегральні рейтинги регіонів за інвестиційною привабливістю, що дозволяють на основі кількісних та якісних показників, індикаторів і аналітичних інструментів формувати повну, обґрунтовану характеристику кожного регіону.

В Україні таку діяльність, зокрема, здійснюють наукові установи системи НАН України, які опрацьовують методології оцінювання та формують рейтингові позиції територій. Результати цих досліджень відіграють важливу роль у процесі прийняття управлінських рішень, стратегічного планування та визначення пріоритетних напрямів державної регіональної політики в інвестиційній сфері (рис. 1).

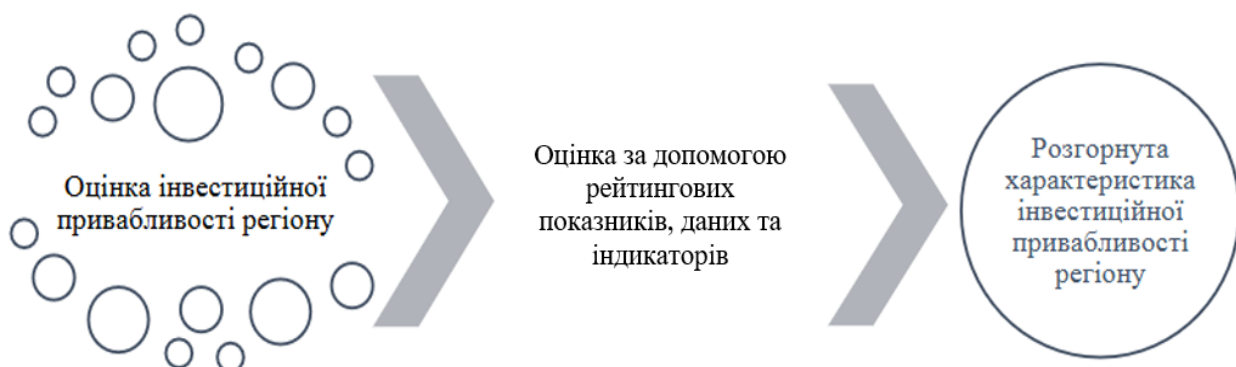

Рис. 1. Алгоритм оцінки інвестиційної привабливості регіону за різноплановими рейтинговими оцінками
Джерело: побудовано за [2]

На жаль, сьогодні в Україні відсутня уніфікована, загально визнана методика оцінювання інвестиційної привабливості регіонів, яка б ґрунтувалася на системному аналізі широкого спектра факторів впливу – політичних, економічних, соціальних, демографічних, правових, інфраструктурних, екологічних тощо. Така ситуація ускладнює формування об'єктивного уявлення про інвестиційний потенціал окремих територій та створює значні труднощі для розроблення ефективної регіональної інвестиційної політики. У зв'язку з цим у практиці вітчизняного економічного аналізу та державного управління застосовуються комбіновані підходи до оцінювання інвестиційної привабливості, що передбачають використання низки методик, які взаємодоповнюють одна одну. Серед них поширені методи інтегрального рейтингового оцінювання, порівняльного аналізу конкурентних переваг регіонів, а також індексні моделі, що враховують специфіку територіального розвитку [8].

Крім того, особлива увага приділяється динамічному аспекту оцінки – виявленню змін інвестиційного клімату в регіонах у середньостроковій і довгостроковій перспективі, що дозволяє більш точно прогнозувати інвестиційну поведінку потенційних учасників ринку. Усе це актуалізує потребу у створенні національної методичної платформи з чітко визначеними критеріями й індикаторами оцінки, що сприятиме підвищенню прозорості та ефективності ухвалення інвестиційних рішень на регіональному рівні.

За даними державної статистики України обсяг капітальних інвестицій в Україні за період війни зазнав значного скорочення, що зумовлено рядом факторів, серед яких найважливішими є економічна нестабільність, дестабілізація виробничих та інфраструктурних процесів, а також значні втрати внаслідок збройного конфлікту. Схематичне відображення динаміки надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України у 2010-2024 рр. представлено на рис. 2.

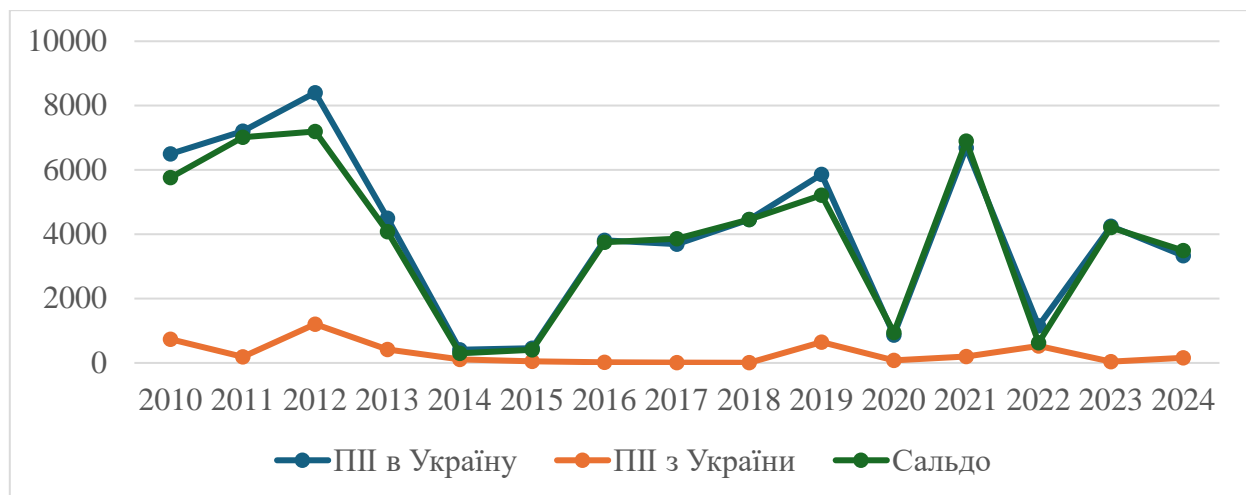

Рис. 2. Потік прямих інвестицій в економіку України протягом 2010-2024 рр.
Джерело: узагальнено за [9]

Висновки. Узагальнюючи, можна підкреслити, що оцінка інвестиційної привабливості регіонів залишається складним завданням для потенційних інвесторів і вітчизняної науки. Теоретичні підходи до визначення цього поняття часто не дають чіткої відповіді, а на практиці є численні чинники, які обмежують інвестиційну активність, зокрема політична нестабільність, низький рівень інфраструктури та соціальні бар'єри. Лише після завершення воєнних дій і відновлення економіки можна очікувати інвестиційний бум. Для цього необхідно створити стабільну інвестиційну політику, вирішити інфраструктурні та соціальні проблеми, підвищити довіру до економічної системи. Важливу роль у залученні інвестицій відіграватимуть реформи, що сприятимуть стабільності та розвитку правового поля. Відновлення інфраструктури та людського капіталу, а також залучення іноземних технологій і партнерів стане основою для відновлення інвестиційної привабливості регіонів. Застосування нових методів оцінки інвестиційної привабливості, які враховують сталий розвиток і соціальну відповідальність бізнесу, буде важливим кроком для залучення інвестицій.

Список використаних джерел:

1. Антоненко В., Ляшок Я., Попова О., Катранжи Л., Ляшок Н. (2024). Інвестиційна привабливість України в контексті її післявоєнного відновлення. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*, Т. 4(57). С. 363-380. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.4.57.2024.4410>.
2. Атамас О.П. (2023). Інвестиційна привабливість регіонів України : критична оцінка та пошук шляхів вирішення проблемних аспектів. *Сталий розвиток економіки*, № 2(47). С. 11-15. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2023-47-1>.
3. Геєць В.М., Семиноженко В.П. (2006). *Інноваційні перспективи України : монографія*. Харків: Костанта, 272 с.
4. Дука А.П. (2008). *Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування: підручник*. К. : Каравела,

432 с.

5. Ішук С.О., Кулініч Т.В. (2010). Оцінювання інвестиційної привабливості регіону: методичний аспект. *Регіональна економіка*, № 3. С. 71-78.
6. Крихівська Н.О., Чернишова Г.М. (2017). Інвестиційна привабливість України: основні проблеми та шляхи їх вирішення. *Економіка і суспільство*, Вип. 9. С. 260-264.
7. Макарій Н. (2010). Оцінка інвестиційної привабливості українських підприємств. *Економіст*, № 10. С. 52-61.
8. Манцуров І.Г., Бараник З.П., Рудченко О.Ю., Дрига С.Г., Храпунова Я.В. (2018). Державна політика регіонального розвитку України: інформаційно-аналітичне забезпечення розробки та реалізації: монографія. К.: КНЕУ, 363 с.
9. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/>.
10. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів: вектори реального поступу. ред. Е.М. Лібанова, М.А. Хвесик. К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2017. 864 с.
11. Сидор Г.В., Давидовська Г.І. (2015). Інвестиційна привабливість регіонів. Сталий розвиток економіки, № 2. С. 1484-189.
12. Швець Ю.О., Бурдило О.В. (2017). Оцінка інвестиційного клімату в Україні: стан, проблеми та шляхи його поліпшення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, Вип. 12. Ч. 2. С. 165-168.

References:

1. Antonenko, V., Lyashok, Ya., Popova, O., Katranzhy, L., & Lyashok, N. (2024). Investycijna pryvablyvist Ukrayiny v konteksti yiyi pislavyovennogo vidnovlennya [Investment attractiveness of Ukraine in the context of its post-war recovery]. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, No. 12, Vol. 4(57). Pp. 363-380. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcapter.4.57.2024.4410>. [in Ukrainian].
2. Atamas, O.P. (2023). Investycijna pryvablyvist regioniv Ukrayiny : krytychna ocinka ta poshuk shlyaxiv vyrishennya problemnykh aspektiv [Investment attractiveness of regions of Ukraine: critical assessment and search for solutions to problematic aspects]. *Sustainable economic development*, No. 2 (47). Pp. 11-15. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2023-47-1>. [in Ukrainian].
3. Geyecz, V.M., & Semynozhenko, V.P. (2006). Innovacijni perspektyvy Ukrayiny [Innovative prospects of Ukraine]. Xarkiv. [in Ukrainian].
4. Duka, A.P. (2008). Teoriya ta praktyka investycijnoyi diyalnosti. Investuvannya [Theory and practice of investment activity. Investing]. Kyiv. [in Ukrainian].
5. Ishhuk, S.O., & Kulinich, T.V. (2010). Ocynuyvannya investycijnoyi pryvablyvosti regionu: metodychnyj aspekt [Assessment of investment attractiveness of the region: methodological aspect]. *Regional economy*, No. 3. Pp. 71-78. [in Ukrainian].
6. Kryxivska, N.O., & Chernyshova G.M. (2017). Investycijna pryvablyvist Ukrayiny: osnovni problemy ta shlyaxy yix vyrishennya [Investment attractiveness of Ukraine: the main problems and ways to solve them]. *Economy and society*, Vol. 9. Pp. 260-264. [in Ukrainian].
7. Makarij, N. (2010). Ocinka investycijnoyi pryvablyvosti ukrajinskykh pidpryyemstv [Assessment of investment attractiveness of Ukrainian enterprises]. *Economist*, No. 10. Pp. 52-61. [in Ukrainian].
8. Manczurov, I.G., Baranyk, Z.P., Rudchenko, O.Yu., Dryga, S.G., & Xrapunova, Ya.V. (2018). Derzhavna polityka regionalnogo rozvytku Ukrayiny : informacijno-analitychne zabezpechennya rozrobky ta realizaciyi [State policy of regional development of Ukraine: information and analytical support of development and implementation]. Kyiv. [in Ukrainian].
9. Ministerstvo finansiv Ukrainy [Ministry of Finance of Ukraine]. Retrieved from: <https://www.mof.gov.ua/uk/>.
10. Libanovoyi, E.M., & Xvesyka M.A. (eds.). (2017). Socialno-ekonomichnyj potencial stalogo rozvytku Ukrayiny ta yiyi regioniv: vektory realnogo postupu [Socio-economic potential of sustainable development of Ukraine and its regions: vectors of real progress]. Kyiv. [in Ukrainian].
11. Sydor, G.V., & Davydovska, G.I. (2015). Investycijna pryvablyvist regioniv [Investment attractiveness of regions]. *Sustainable economic development*, No. 2. Pp. 184-189. [in Ukrainian].
12. Shvecz, Yu.O., & Burdylo, O.V. (2017). Ocinka investycijnogo klimatu v Ukrayini: stan, problemy ta shlyaxy jogo polipshennya [Assessment of the investment climate in Ukraine: state, problems and ways to improve it]. *Scientific Bulletin of Uzhgorod National University*, Vol. 12. Part 2. Pp. 165-168. [in Ukrainian].